

SỐ PHẬN CON NGƯỜI

(Trích – SÔ-LÔ-KHỐP)

I – BÀI TẬP

1. Câu hỏi 1, sách giáo khoa, trang 138.

2. Câu hỏi 2, sách giáo khoa, trang 138.

3. Qua hình tượng nhân vật Xô-cô-lốp và bé Va-ni-a, có thể nhận thấy kí ức con người có đời sống dai dẳng, mãnh liệt như thế nào ? Tái hiện kí ức có tác dụng như thế nào trong việc xây dựng những hình tượng sống động ?

4. Hãy liên hệ với các biểu hiện kí ức trong các truyện ngắn Việt Nam như *Hai đứa trẻ*, *Chí Phèo*, *Vợ chồng A Phủ*,... để nêu nhận xét về tầm quan trọng của kí ức trong việc miêu tả cuộc sống nội tâm thâm kín của con người.

II – GỢI Ý GIẢI BÀI TẬP

1. Trên đời có những mất mát không cách gì bù đắp được. An-đrây Xô-cô-lốp trước chiến tranh đã có một gia đình hạnh phúc gồm vợ và ba đứa con. Khi anh ra trận, một quả bom rơi trúng nhà trong đó có vợ và hai con gái. Đứa con trai lớn ra trận làm đại úy pháo binh, nhưng đến khi chiến tranh sắp kết thúc lại hi sinh. Xô-cô-lốp được giải ngũ và về quê bạn ở, không muốn về quê mình để khỏi gặp lại những kí ức đau thương. Bé Va-ni-a không biết quê ở đâu, bố và mẹ đều mất trong chiến tranh, đang sống vạ vật,... Họ là những mảnh vỡ của các gia đình đã bị chiến tranh nghiền nát. Các chi tiết, hình ảnh tiêu biểu trong tác phẩm có sức diễn tả những trạng thái tâm hồn bên trong của Xô-cô-lốp.

– Sau khi "chôn trên đất người, đất Đức, niềm vui sướng và niềm hi vọng cuối cùng" (người con trai đã hi sinh anh dũng trong khi chiến thắng đang đến gần), Xô-cô-lốp cảm thấy như bị "vỡ tung", "mất hồn" – một trạng thái tâm lí chưa từng thấy ở anh. Trước đây, mặc dù từng bị dày ải, hành hạ vô cùng dã man trong địa ngục trần gian – trại tù binh phát xít – nhưng anh vẫn luôn trụ vững. Còn giờ đây, sau khi lần lượt mất tất cả người thân, Xô-cô-lốp rơi vào một nỗi đau cùng cực.

– Lời tâm sự của anh khi tìm đến chén rượu để dịu bớt nỗi đau : "Phải nói rằng tôi đã thật sự say mê cái món nguy hại ấy". Biết là "nguy hại" mà vẫn cứ uống – lời tâm sự hé mở một sự bế tắc của nhân vật.

– Về ngày thơ ối nghiệp của Va-ni-a từ chân dung ("thằng bé rách bươm xơ mướp. Mặt mũi thì bê bết nước dưa hấu, lem luốc, bụi bặm, bần như ma lem, đầu tóc rối bù, nhưng cặp mắt – cứ như những ngôi sao sáng ngời sau trận mưa đêm!") cho đến những câu trả lời kiểu trẻ con ("Bố cháu đâu, hả Va-ni-a?" – "Chết ở mặt trận". "Thế mẹ cháu?" – "Mẹ bị bom chết trên tàu hoả [...]". "Thế cháu từ đâu đến?" – "Cháu không biết, không nhớ...",...) khiến Xô-cô-lốp can trường là thế mà cũng không cầm được những giọt nước mắt.

– Hình ảnh những giọt nước mắt thấm đẫm toàn bộ đoạn trích : Nỗi đau không thể diễn tả thành lời, chỉ có thể diễn tả bằng những giọt nước mắt. Biểu dương, ngợi ca khí phách anh hùng của nhân dân, nhà văn Sô-lô-khốp cũng không ngần ngại nói lên cái giá rất đắt của chiến thắng, những đau khổ tột cùng của con người do chiến tranh gây nên. Bằng cách đó, Sô-lô-khốp đã tố cáo chiến tranh phát xít hết sức mạnh mẽ.

2. Quyết định của Xô-cô-lốp nhận bé Va-ni-a làm con nuôi, cảnh hai cha con ôm nhau trong ca-bin xe và Xô-cô-lốp khó làm chủ tay lái đã nói lên tình cảm cô đơn khao khát người thân của cả hai người. Về phía Xô-cô-lốp, điều đó còn thể hiện ý thức trách nhiệm đối với những đứa trẻ mồ côi sau chiến tranh. Xô-cô-lốp sẽ là chỗ dựa vững chắc cho bé Va-ni-a lớn lên, mà bản thân Va-ni-a cũng sẽ là chỗ dựa cho Xô-cô-lốp, làm cho cuộc đời của anh từ nay có thêm ý nghĩa.

3. Một hôm, Xô-cô-lốp thấy bé Va-ni-a và trào lên khát vọng cứu mang em, nhận em làm con nuôi. Nhưng thỉnh thoảng cháu bé hỏi lại những kỉ vật của cha, buộc Xô-cô-lốp phải nói dối cho qua chuyện. Còn Xô-cô-lốp trong những giấc mơ lại nhìn thấy gia đình, nước mắt trào ướt gối,... Kí ức luôn luôn sống trong từng người và nhắc lại cuộc sống đã mất.

Qua hình tượng nhân vật Xô-cô-lốp và bé Va-ni-a, có thể thấy kí ức con người có đời sống rất lâu bền và mãnh liệt. Kí ức thuộc phần cuộc sống thâm kín mà mạnh mẽ trong tâm hồn mỗi người. Nếu thử xoá bỏ hết các chi tiết kí ức ấy thì nhân vật sẽ trở nên tầm thường, nông cạn, không có chiều sâu. Chính những kí ức đã gợi ra cuộc sống đã mất mà không phép màu nào có thể tìm lại được ! Đoạn văn này nếu thiếu các chi tiết về kí ức thì không còn gây được những bất ngờ, hấp dẫn, không có chiều sâu.

4. Liên hệ với các hình tượng nghệ thuật có sử dụng kí ức vào việc khắc hoạ tính cách (chẳng hạn : các truyện ngắn *Hai đứa trẻ*, *Chí Phèo*, *Vợ chồng A Phủ*) sẽ thấy một quy luật phổ biến của nghệ thuật hiện đại. Kí ức được sử dụng như một biện pháp nghệ thuật để nối liền quá khứ với hiện tại. Kí ức góp phần nuôi sống tâm hồn trong hiện tại.